

EĞİTİM ÖRGÜTLERİNDE YERELLEŞME

Deniz GÖRGÜLÜ¹

Öz

Neo-liberal politikalar sonrası devletler kamu yönetiminde küçülmeye gitmektedir. Bu küçülme beraberinde yerelleşme konusunu gündeme getirmektedir. Yerelleşme, devletin merkezi yönetim birimleri ile yerel yönetim birimleri arasındaki iş bölümünde, yerel yönetimlerin ağırlık kazanması anlamına gelmektedir. Eğitimin yerelleşmesi adına Türkiye’de birtakım uygulamaların varlığı dikkat çekmektedir. Ancak Türkiye’deki eğitim sistemi yine de merkezîyetçi bir anlayışla yönetilmektedir. Bu araştırmada yerelleşmeyle ilgili dünya ülkelerindeki uygulamalara yer verilerek Türkiye için uygulanabilir önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Bu amaçla Almanya, ABD, Japonya ve İspanya ülkelerinin eğitimde yerelleşme kapsamındaki uygulamalarına yer verilmiştir. Ayrıca Türkiye’deki eğitimde yerelleşme çabalarından da söz edilmiştir. Araştırma sonucunda yerelleşmenin eğitim açısından birtakım avantajlarının olduğu ve Türkiye’nin bu yöndeki reformlara ihtiyaç duyduğu belirlenmiştir. Bu reformların eğitim kurumlarını yönetmede liderlik görevi üstlenen kişi ve kuruluşlara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: yerelleşme, merkezîyetçilik, eğitim örgütü.

DECENTRALIZATION OF EDUCATION ORGANIZATIONS

Abstract

After Neo-Liberal policies, states have been going downsizing in public administration. This situation of downsizing has brought up the decentralization issue with it. Decentralization means that local authorities gain importance in the division of labor between central executive units and local authority units of the state. It catches attention that there are a number of implementations related to decentralization of education in Turkey. Nevertheless, the educational system in Turkey has been administered in a centralist approach. In this research, it was aimed at suggesting applicable proposals for Turkey by introducing the related decentralization implementations of the world countries. Within the scope of decentralization, the implementations of Germany, the USA, Japan and Spain were included in the research for this purpose. Besides, it was mentioned about the educational decentralization attempts in Turkey. In consequence of the research, it was determined that there are some advantages of decentralization in terms of education and Turkey needs related reforms. It is thought that these reforms will contribute to the persons and organizations that act as leaders in the management of educational institutions.

Keywords: decentralization, centralization, educational organization.

Giriş

İnsanlık tarihi kadar eski olan yönetim kavramı grup çabasını gerektiren faaliyetlerde o gruba önderlik edecek kişi ya da kişilere duyulan gereksinim ile ortaya çıkmıştır. Yazılı tarihsel kaynaklarda ve dini metinlerde, toplumların düzenli bir şekilde yaşayabilmeleri ve uygarlıkların eserlerini oluşturabilmeleri için işbirliği içinde çalışabilmeyi sağlayacak yönetim etkinliklerinden

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen, denizgorgulu87@gmail.com

bahsedilir (Karip, 2005). Geçmiş Sümerlilere kadar dayandırılan yönetim kavramının etkilerini politik işlerin yürütülmesinde, yol ve devasa binaların inşa edilmesinde, karmaşık muhasebe sistemlerinin geliştirilmesinde görmek mümkündür (Nişancı, 2015).

Yönetim ortak amaçları gerçekleştirmek için işbirliği eden kişi kümelerinin eylemleri olarak tanımlanabilir (Simon, Smithburg ve Thompson, 1985). Eren (2011) ise yönetimi belirli bir takım amaçlara ulaşmak için başta insan olmak üzere mevcut tüm kaynakları birbiriyle etkili ve verimli bir şekilde kullanabilecek kararları alma ve uygulama süreçlerinin toplamı olarak tanımlamıştır. Yönetimin amacı, kaynak israfına yer vermeden, elimizdeki kaynakları en iyi biçimde kullanarak, işlerin daha basit, ucuz ve iyi yapılmasını sağlamaktır (Tortop, 1990).

Yönetim kavramını kamu yönetimi ve işletme yönetimi olarak iki alt başlıkta inceleyebiliriz. Kamu yönetimi, devlet etkinliklerinin yerine getirilmesinde uygulanan yönetim sanatı ve bilimi olarak tanımlanabilir (Ergun ve Polat, 1988). İşletme yönetimi ise endüstriyel toplumlarda üretime katılan binlerce işletmenin çalışmalarında eş güdümü sağlayan ekonomik örgütün içinde bulunan bireysel işletmelerin iç yönetimlerini ve ekonomik örgütle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır (Can ve Tecer, 1978). Kamu yönetimi ve işletme yönetiminin sahip oldukları temel ilkeler benzer nitelikte olsa da bu iki yönetim pratiği arasındaki en önemli fark, ulaşılmak istenen hedefte kendini göstermektedir. Kamu yönetimi kamu yararını gözetirken, işletme yönetimi işletmelerin kârlılığıyla ilgilenmektedir (Özdemir, 2011).

İnsanlık tarihi incelendiğinde kamusal yapıdaki değişime etki eden üç temel dönüşüm noktasının olduğu görülür. Bunlar yerleşik hayata geçiş ile birlikte feodal yapı dönemi, sanayi devrimi ile birlikte kentleşme dönemi ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte bilgi çağı dönemidir. Feodal dönemde üretim süreçlerinde bilginin oldukça kısıtlı bir alanda kullanıldığı görülmektedir. Bilgi daha çok gündelik yaşama ilişkin aktivitelerde kullanılmaktadır. Yönetim erkinin sahip olduğu güç, insan yaşamı hakkında bile söz sahibi olabilecek derecede kudretli olduğundan kamusal gücün varlığı bu dönemde yok denecek kadar azdır (Öztürk, 2016).

Sanayi devrimi ile birlikte fabrikalarda buharlı makinelerin kullanılması sonucu dağınık durumda bulunan üretim mekanizmaları bir araya gelmiştir. Fabrikaların çevresine göç eden işçiler ve işsizlerin oluşturduğu kentler giderek büyümeye başlamıştır (Bumin, 2010). Kentlerin giderek büyümesi alt yapı, eğitim, sağlık, konut gibi sorunları gündeme getirmiştir. Bu durum kamuda yeni birimlerin ve örgütlerin kurulmasına yol açmıştır. Sanayi devriminden önce sadece savunma ve adalet alanlarında görev alan devlet, sanayi devrimi sonrasında belirtilen alanlarda merkeziyetçi bir anlayışla hizmet vermeye başlamıştır. Sanayi toplumunda görülen bu merkeziyetçilik düşüncesi özellikle haberleşme ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmelerle daha da belirginleşmiştir (Al, 2002; Toffler, 2008).

Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sonrasında küreselleşmenin de etkisiyle sanayi toplumundan bilgi toplumuna doğru bir gidişat söz konusudur. Sanayi toplumunun dünya görüşü olan temsili-parlamentar demokrasi yerini çoğulcu ve katılımcı bir demokrasiye bırakmaktadır. Bu yeni düzende bürokrasi küçülmekte ve yerleşmeci anlayışlar öne çıkmaktadır (Ökmen, 2005). Merkeziyetçilikten uzaklaşma eğiliminin temelinde verimliliği ve etkinliği sağlama, kamu hizmetlerini halka yaklaştırma ve daha demokratik bir yönetime ulaşma düşünceleri yatmaktadır (Canan, 2008).

Araştırmada yerleşme kavramı üzerinde durularak eğitim örgütlerinde yerleşme konusuna değinilmiştir. Yerleşmeyle ilgili dünya ülkelerindeki uygulamalara yer vererek Türkiye için uygulanabilir önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Bu önerilerin uygulamaya dökülmesiyle birlikte eğitim yönetimi sürecinde lider pozisyonunda görev alan kişi ve kuruluşların daha etkin ve verimli bir şekilde hizmet vereceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada yerelleşme kapsamında ülkelerin yapmış olduğu çalışmaları ortaya koyarak Türkiye için uygulanabilir önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda yerelleşme, eğitim örgütlerinde yerelleşme ve ülkelerin yerelleşme konusundaki çalışmalarına yer verilmiştir. Söz konusu çalışmalardan yola çıkarak Türkiye’de eğitim yönetiminde liderlik rolünü üstlenen kişi ve kuruluşların daha etkin ve verimli bir şekilde çalışabilmeleri için hayata geçirilebilecek uygulamalar dile getirilmiştir.

Yerelleşme

Yerelleşme, devletin merkezi yönetim birimleri ile yerel yönetim birimleri arasındaki iş bölümünde, yerel yönetimlerin ağırlık kazanması anlamına gelmektedir (Yüksel, 2001). Dünya Bankası yerelleşmeyi kamuya ait merkezi yönetim ve fonksiyonlarının, merkezi otoritenin taşra birimlerine, yarı özel kamu birliklerine, fonksiyonel otoritelere, özel yerel yönetimlere ya da hükümet dışı örgütlere devri olarak tanımlamaktadır (Keskin, 2008).

Yerelleşmeyle alakalı yapılan tanımlardan da anlaşılacağı üzere yerelleşme sürecinde merkezi yönetimin yerel yönetimlere bir yetki devrinin olduğunu görmekteyiz. Böylelikle merkezi yönetimlerin yükünün hafiflediği ve sunulan hizmetlerin kalite, hız ve verimlilik açısından daha nitelikli hale geldiği savunulmaktadır. Yerelleşme alan yazında üç farklı şekilde gruplandırılmaktadır (Bucak, 2000; Gözübüyük, 2013): 1.Kararların merkezdeki yönetici adına taşradaki yönetici tarafından alınmasını ifade eden *yetki genişliği*, 2. Bazı kararları almada kısa süreliğine yetkinin taşra yöneticisine verilmesi durumunu karşılayan *yetki devri*, 3. Merkezin ve yerel yönetimin yetkilerinin ayrıldığı yönetim tarzı olan *yerinden yönetim*.

Eğitim Örgütlerinde Yerelleşme

Bilgi toplumuna geçişle birlikte ülkeler merkeziyetçi yapıdan uzaklaşarak yerel yönetimlerin daha güçlü olduğu yönetim modellerine doğru yönelmektedirler. Bu duruma küreselleşmenin ekonomiye etkileri sonucu merkezi yönetimlerin ekonomideki etkilerinin azalması, teknolojiye yaşanan gelişmeler gibi etkenler neden olmaktadır (McGinn ve Welsh, 1999).Yerelleşme konusu Batı dünyasında “yeni sağ hareketi” kapsamında değerlendirilmektedir. Bu hareket, özelleştirmeler yoluyla özel sektörün etkililiğini artırmak ve sosyal devlet harcamalarını azaltmak hedeflerini taşımaktadır (McDonald, 1999). Kamu yönetiminde görülen bu yaklaşım sonucu eğitim yönetiminde yerelleşme, yerinden yönetim ve okul merkezli gibi yönetim şekilleri ortaya çıkmıştır (Taşçı, 2008).

Eğitim açısından yerelleşme, eğitimle alakalı tüm paydaşların temsil edilmesini sağlayan bir yönetim şeklidir. Bu yönetim şekliyle karar alma süreçleriyle ilgili sorumluluklar eğitim örgütlerine devredilmektedir (Şişman ve Turan, 2003). Eğitimin yerelleşmesindeki amaç, öğrencilere daha iyi bir eğitim hizmeti sunabilmektir. Okullar açısından düşünüldüğünde ise yerelleşmeyle birlikte yönetim, finansman, program ve personelle alakalı yaşanan bürokratik sıkıntıların önüne geçilmesi amaçlanmaktadır (Kurt, 2006).

Eğitim açısından yerelleşmenin sağlayacağı faydalar üç başlıkta incelenebilir (McGinn & Welsh,1999):

1. *Eğitim hizmeti ile ilgili olanlar*: Eğitimin kalitesini artırarak okullaşmayı artırmak, programlardaki yenilikleri artırmak ve yerel ilgiyi programlara çekmek, öğrencilerin tercih edebilecekleri okul türlerini çoğaltmak, eğitimdeki eşitsizlikleri azaltmak.

2. *Eğitim sistemin işleyişi ile ilgili olanlar*: Kaynakların elde edilmesinde ve kullanmasında verimliliği artırmak, işverenlerin ihtiyaçlarına uygun programlar geliştirmek, yenilikler ve problemler hakkında bilgi kullanımını artırmak.

3. *Eğitimin finansmanı ile ilgili olanlar*: Eğitim için toplam para miktarını finansman kaynaklarını çoğaltarak artırmak ve yerel yönetimlerin eğitim için gerekli kaynakları artırılabilmesine yardımcı olabilmek.

Eğitimde yerleşmenin sağlanabilmesi için yönetsel anlamda hizmet veren birimlerin konuya objektif bir şekilde yaklaşmaları ve birtakım grupların etkisi altına girmemeleri gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek için yerel yönetimler, kurumsal yapılarını geliştirmeli ve kişilikli, nitelikli ve becerikli personelleri bünyelerinde barındırmalıdır. Ayrıca yerel yönetimlerin mali konularda kaynakları eşit bir şekilde paylaşmaları ve ek kaynak oluşturma konusunda sıkıntı yaşamamaları önemli bir gerekliliktir.

Bazı ülkelerde yerleşme uygulamalarının devletlerin üniter yapısına zarar verecek nitelikte olduğuna dair görüşler vardır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde eğitim hizmetlerinin merkezi yönetim tarafından sağlanmasının toplum bütünlüğünü sağladığı düşünülmektedir. Bu nedenle ulusal kimliğin sürdürülmesi ve bölgesel geri kalmışlığın azaltılması için eğitimin merkezi yönetim tarafından sağlanması gerektiği iddia edilmektedir. Bu nedenle yerleşme konusuna mesafeli yaklaşılmaktadır (Özgen, 2011).

Yerleşmenin eğitimde başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için okul yöneticilerinin de birtakım becerilere sahip olmaları gerekmektedir. Yerinden yönetimi etkili bir şekilde uygulayabilmek için toplumun her kesiminden insanların karar süreçlerine katılımı sağlanmalıdır. Bunun için okul yöneticilerinden öğretimsel liderlik, toplum ve çevre ilişkileri ve okul yönetimi etkinlikleri gibi alanlarda etkili bir şekilde önderlik yapmaları beklenmektedir (Çınkır, 2002). Bu tarz özelliklere sahip olmayan okul yöneticilerinin bulunduğu eğitim örgütlerinde okul-toplum kaynaşmasının sağlanmasında sorunlar yaşanacaktır. O açıdan bu tür okul yöneticilerinin olmadığı okullarda yerleşmenin başarılı bir şekilde yürütülmesinde bazı eksiklikler görülebilir.

Sonuç olarak eğitimde yerleşmenin sağlanmasında yerel yönetim, toplum ve okul saçı ayaklarının konuya aynı oranda inanmış olmaları ve uygulama aşamasında da aynı davranışları göstermeleri gerekmektedir. Aksi takdirde yerleşmenin başarılı bir şekilde yürütülmesi imkânsız hale gelir. Bu durum da telafisi zor olan sonuçların doğmasına neden olabilir. O açıdan yerleşme konusunda alt yapı çalışmaları yaparak yerel yönetim, toplum ve okul bileşenlerinden her birinin yerleşmeye hazır olduğu görüldüğü zaman uygulamaya geçilmelidir.

Ülkelerin Eğitimde Yerleşme Konusundaki Çalışmaları

Bu başlık altında ülkelerin eğitimde yerleşme konusundaki çalışmalarına yer verilmiştir.

Almanya

Almanya, 16 eyaletten oluşan federatif bir ülkedir. Ülkenin eğitim sistemi eyaletlerdeki federal hükümetler tarafından kontrol edilmektedir. Bu açıdan ülkede merkezi bir eğitim bakanlığı bulunmamaktadır (İlimoğlu, 2014).

Almanya'da eyaletlerin eğitim sisteminden sorumlu birimler şunlardır: İlgili eyaletin eğitim bakanlığı, valilik ve kent ya da küçük yerleşim birimlerindeki eğitim müdürleri. Eğitim Bakanlığı, eğitim öğretimle ilgili yasal düzenlemelerin (kanun, yönetmelik, yönerge) hazırlanmasından sorumludur. Valilik, kendisine bağlı olan çeşitli eğitim ve yönetim birimleri, ortaokul, lise ve mesleki okulların denetimiyle görevlidir. Eğitim müdürlüğü ise bölgesindeki ilkokul ve temel eğitim

okullarının işleyişinin sağlanması ve bu okulların denetimi görevlerini yürütür (Gülcan, 2005; Sağlam, 1999).

Alman eğitim sisteminde temel ilkeler ve buna yönelik belirlenen politikalar dışındaki uygulamalar eyaletlere göre farklılık göstermektedir. Örneğin Baden-Württemberg eyaleti merkezîyetçiyken diğer eyaletler bölgesel niteliktedir. Bazı eyaletlerde eğitim süresi 10 yılken bazılarında bu süre 12 yıldır. Ancak ülke içerisindeki bu farklı uygulamaların ortadan kaldırılması için çeşitli örgütler kurulmuştur (Demirel, 2000).

Almanya okulların finansmanı eyalet yönetimleri ile yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır. Öğretmen maaşları eyalet yönetimi tarafından ödenirken binaların yapımı, onarım, kent kütüphanelerinin kurulması, kitap ve personel sağlanması gibi konular yerel yönetimler tarafından finanse edilmektedir (Sözer 1997). Yerel yönetimler tarafından yürütülen diğer eğitim hizmetleri ise şunlardır (Pektaş, 1997): Mesleki eğitim, sosyal yardım ve gençlik hizmetleri, taşınmaz eğitim hizmetleri, meslek okulları, pansiyonlu okullar, akşam liseleri, kreşler, yetiştirme yurtları, kütüphaneler, müze ve sanat galerileri, film merkezleri.

Alman eğitim sisteminde karar alma süreçlerine öğrenci ve veliler aktif bir şekilde katılırlar. Okulların eğitimle alakalı konularda alacakları kararlar okul bünyesinde oluşturulan içsel danışma kurulları tarafından belirlenir. Öğretmen kurulları ders kitaplarının seçimi ve disiplin suçlarıyla alakalı konularda kararlar alır. Eşit sayıdaki öğretmen, veli ve öğrencilerden oluşan okul konseyleri ise öğrencilerin okul içi ve dışındaki faaliyetlerinin planlanması, öğrenmenin örgütlenmesi gibi konulardan sorumludur (Kantos, 2013).

Almanya’da okul öncesi öğretmenliği dışındaki öğretmenlerin eğitimi yükseköğretim kurumlarında yapılmaktadır. Eyaletler arası farklılıklar olmasına rağmen, sınıf öğretmenliği için en az üç, orta öğretim kurumlarında öğretmenlik yapacaklar için ise en az dört yıllık öğretmenlik eğitimi verilmektedir. Öğretmenlik eğitimlerini tamamlayan aday öğretmenler her eyalette bulunan “Devlet Sınav Dairesi” tarafından yapılan iki aşamalı sınavı başarmalıdır. Bu sınavı başaranlar asil öğretmen olarak ihtiyaç duyulan bir okulda görevlendirilmektedir (Sağlam ve Kürüm, 2005).

Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) federal sistemle yönetilen ülkelerden biridir. Bu ülkede eğitimle ilgili karar alma yetkisi eyalet hükümetlerine bırakılmıştır. Eyaletlerde eğitim konusunda en tepede yer alan ve vali tarafından atanan kişi eyalet eğitim müdürüdür (Erdoğan, 2003). Eyalet düzeninde eğitim sisteminde karar alan organlar eyalet eğitim kurulu, eyalet eğitim müdürü ve eyalet eğitim dairesidir. Eyalet eğitim kurulu, eğitim konusunda en yetkili birimdir. Bu kurulun üyelerinin bir bölümü vali tarafından seçilirken diğer bölümü ise halk tarafından belirlenir (Güçlü ve Bayrakçı, 2004). Eyalet eğitim kurulu, eğitim faaliyetlerinin tümüyle alakalı politika geliştiren ve uygulatan bir kuruldur (Demirci, 2005). Eyalet eğitim kuruluna eyalet eğitim müdürü başkanlık etmektedir.

ABD’de eğitimdeki uygulamalar konusunda eyaletler bağımsız durumdadır. Ancak bu sistemde federal hükümetin de bir takım görevleri bulunmaktadır. Bunlar ülke genelinde eğitim konularında politikalar geliştirmek, kalitenin artırılması için önemler almak, eyaletlere mali yardımda bulunmak ve milletler arası eğitim faaliyetlerine katılmaktır (Akyol, 2001).

Eğitimin finansmanı konusunda ABD’de federal hükümet, eyalet ve bölge olmak üzere üç kaynaktan sağlanmaktadır. Yapılan harcamaların yüzde 8-10’u federal hükümet, yüzde 45-55 arası eyalet hükümeti ve yüzde 40-50 arası bölge yönetimi tarafından karşılanmaktadır. Eğitimin finansman kaynaklarından bir diğeri ise öğrencilerden toplanan harçlardır. ABD’de paralı eğitim veren okullar

federal hükümet tarafından belli oranlarda da olsa finanse edilmektedir (Demirel, 2000; Erdoğan, 2003).

ABD’de federal hükümetin öğretmen yetiştirme ve atama ile ilgili bir görevi ya da sorumluluğu yoktur. Bu görev eyaletlerdeki görevliler tarafından yerine getirilmektedir. Ancak öğretmen olarak görev alabilmek için en az 4 yıllık eğitim almak tüm eyaletlerde geçerli bir kuraldır. Öğretmenlerin sahip oldukları haklar ve aldıkları maaşlar eyaletlere göre değişmektedir (Harmanlı, 2009).

Japonya

Japon eğitim sisteminin yönetsel yapılanmasında merkezi ve yerel yönetimle birlikte özel sektörün de söz sahibi olduğu görülmektedir. Japonya’da Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından idare edilen “ulusal okul”, yerel yönetimlerce yönetilen “yerel okul” ve vakıf, kişi ve kuruluşların katılımlarıyla oluşturulan “özel okul” olmak üzere üç farklı okul tipi mevcuttur (Türkoğlu, 1998). Bu sistemde bakanlığın temel sorumluluğu eğitim, kültür, spor, bilim ve teknolojiyle ilgili etkinlikler geliştirmek ve yaymaktır. Eğitsel açıdan bakıldığında bakanlığın politika belirlemek, bütçe hazırlamak, ulusal dili geliştirmek, eğitim programlarını hazırlamak gibi görevleri bulunmaktadır. Ayrıca bakanlığın eğitimden sorumlu yerel eğitim kurumlarına rehberlik etme gibi bir vazifesi de vardır (Telci, 2009). Bakanlık dışında bölge eğitim kurulu, ulusal valilikler ve belediyeler eğitimde söz sahibidirler (Erdoğan, 2000).

Program geliştirme ve uygulama süreçlerinde Japon Eğitim Sisteminde daha çok merkeziyetçi bir yapı hâkimdir. Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından her on yılda bir güncellenen ulusal eğitim programları ülkenin tamamında uygulanmaktadır. Programlar okullarda düzenlenen çalıştaylarla öğretmenlere anlatılmaktadır (Trelfa, 1998). Bu süreçte okullar öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeylerine ve yerel ihtiyaçlara göre kendi eğitim programlarını oluşturmaktadır (Demirel, 2000).

Japonya’da eğitimin yönetiminde görev alan paydaşlar finansman konusunda da sorumluluk almaktadır. Buna göre ulusal okulların finansmanı merkezi hükümet, yerel okulların finansmanı il ve belediye yönetimleri, özel okulların finansmanı ise vakıf, kişi ve kuruluşlar tarafından karşılanmaktadır (Tekdere, 2013). İlkokul ve ortaokulda öğrencilere verilen eğitim hizmetleri, okulların yapımı, öğretmenlerin maaşlarının ödenmesi ve öğle aralarında öğrencilere okullarda verilen yemekler merkezi hükümetçe finanse edilirken ortaöğretim ve yükseköğretimde yerel yönetimler ve özel sektör de işin içine katılmaktadır (Mutlu, 2006).

Japon eğitim sisteminde öğretmenlik yapabilmek için kişilerin öğretmenlik sertifikasına sahip olması gerekmektedir. Bu sertifikalar sürekli ve geçici olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sürekli sertifika, iki yıllık yüksekokullardan mezun olanların alabildiği ikinci sınıf sertifika ve dört yıllık üniversiteleri tamamlayanların hak kazandığı birinci sınıf sertifikadan oluşmaktadır (Demirel, 2000). Geçici sertifika alabilmek için ise herhangi bir yükseköğretim kurumunda en az bir yıl eğitim alma şartı bulunmaktadır (Türkoğlu, 1998). Öğretmenlik sertifikasına sahip olan adaylar arasından, bölge eğitim kurulları tarafından düzenlenen ve bir yıl geçerliği olan yazılı sınavda başarılı olanlar, öğretmen olarak çalışabilme hakkına kavuşabilmektedir. Bu süreç bakanlığın denetimi altında gerçekleştirilmektedir (Telci, 2009).

İspanya

İspanyol eğitim sistemindeki merkeziyetçi yapı 1990’lü yılların sonlarında yerini yerel yönetimlerin etkin olduğu bir sisteme bırakmıştır (Sağlam, 1999). Ancak yine de ülke genelinde uygulanan politikalarda eşgüdümün sağlanabilmesi için Eğitim ve Bilim Bakanlığına birtakım

görevler verilmiştir. Zorunlu eğitim süresi, eğitim ve öğretmen standartları, eğitim ihtiyaçları, eğitimin planlaması ve denetimi bu görevlerden bazılarıdır (Bozan, 2002). Bakanlığın dışında özerk bölge yönetimleri, yerel eğitim otoriteleri ve okullar eğitimde söz sahibi olan organlardır (Eurydice, 2006; Akt. Erden, 2009).

İspanya yönetsel açıdan tam özerk ve yarı özerk bölgeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Tam özerk bölgeler, merkezi hükümetin denetimi dışındaki tüm normlarla ilgili yasal mevzuatı düzenleme ve uygulama hakkına sahiptir (Ültanır, 2000). Bu bakımdan tam özerk bölgelerin okul, öğretmen, program, denetim, planlama, bütçe gibi konularda sorumlulukları bulunmaktadır (Bozan, 2002). Tam özerk olmayan bölgelerde ise eğitimle alakalı konularda yetki Eğitim ve Bilim Bakanlığına bağlı Eğitim ve Bilim Müdürlüklerindedir. Bu müdürlükler personel alımı, okulların yapımı, öğrencilere sağlanan sosyal yardımlar ve ders araç gereçlerinin sağlanmasında bakanlık adına karar verme yetkisine sahiptir (Sağlam, 1999).

İspanyol eğitim sisteminde karar alma süreçlerinde yerelleşmeye örnek olarak gösterilebilecek uygulamalar bulunmaktadır. Öğretmen, veli, öğrenci, yönetici ve belediye temsilcilerinin oluşturduğu “*consejo escolar del centro*” adlı kurul buna en güzel örnektir. Kurul, bütçe, öğretimin örgütlenmesi, yönetim ve denetim işlerinden sorumludur. Bu kurul tüm yönetsel, finansal, eğitimsel ve örgütsel konularda son otoritedir (Erden, 2009).

Eğitimin finansmanı açısından bakıldığında İspanya’da yerel yönetimlerin eğitime olan destekleri diğer Avrupa ülkelerinin gerisindedir. Yerel yönetimlerin bütçelerinin yaklaşık %14’ü eğitim, sağlık ve sosyal yardım alanlarındaki harcamalara ayrılmıştır (Pektaş, 1999). Eğitime, Avrupa ortalamasının altında (%4,9) bir kaynak ayıran İspanya’da eğitim harcamalarının %12,6’sı özel kurumlar tarafından sağlanmaktadır (Hesapçioğlu ve İnandı, 2004).

İspanya’da öğretmen olabilmek için okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeylerinde farklı kıstaslar belirlenmiştir. Okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında öğretmen olabilmek için üç yıllık kısa süreli üniversiteyi tamamlayarak “*Maestros*” adı verilen sertifikayı alma şartı vardır. Ortaöğretim kurumlarında öğretmen olabilmek için ise uzun süreli üniversite eğitimi ve pedagojik formasyon belgesi istenmektedir (Delgado, 1999). Öğretmen alımları tam özerk bölgelerdeki eğitim bakanlıklarıyla tam özerk olmayan bölgelerdeki Eğitim ve Bilim Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmektedir (Erden, 2009).

Türk Eğitim Sisteminde Yerelleşme Çabaları

Geçmişte kurulmuş Türk devletlerinde eğitim, dinsel niteliği ağır basan medreselerde verilen bir hizmetti. Medreselerde öğrencilerin ihtiyaçları vakıf ve lonca türü yapılar tarafından karşılanmaktaydı. Osmanlı Devleti’ndeki mahalle mekteplerinde de durum benzer özellik göstermekteydi. Toplumun üst kesimleri tarafından kurulan vakıflarca masrafları karşılanan bu okullar ibadethanelerin yanlarında tesis edilirdi. Eğitim sistemindeki bu dağınık yapı, Osmanlı Padişahlarından II. Mahmut döneminde düzenlenmeye çalışılmış ve bir bakanlığın görev alanlarına eğitim konusu da eklenmiştir. Daha sonraki süreç incelendiğinde 1857 yılında Maarif-i Umumiye Nezareti’nin (Eğitim Bakanlığı) kurulduğu görülmektedir. Böylelikle eğitim işleri daha düzenli bir şekilde ele alınmaya başlamıştır (Başar, 2004; Koçer, 1991).

Osmanlı Devleti’nin mirasçısı konumunda bulunan Türkiye Cumhuriyeti eğitim konusunda Osmanlı’nın son zamanlarda uygulamış olduğu merkeziyetçiliği daha sistematik bir hale getirmiştir. Bu kapsamda 3 Mart 1924 yılında farklı milletlere ait okullar, medreseler ve Osmanlı Maarif Vekâleti tarafından kurulan okullar kapatılmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile de tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanmıştır (Güven, 2003).

Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitimde her ne kadar merkeziyetçi bir anlayış hâkim olsa da bu dönemde yerelleşmeye örnek olabilecek uygulamalar da mevcuttur. Bu dönemde okulların kapanması, öğretmen maaşlarının belirlenmesi, okulların denetlenmesi, il bazında eğitim bütçesinin hazırlanması, halktan toplanan eğitim vergisinin bireysel olarak hesaplanması gibi konularda il özel idarelerinin ve belediyelerin önemi görevleri bulunmaktaydı (Bucak, 2000). Ayrıca 1926-1931 yılları arasında ülkenin 13 eğitim bölgesine ayrılarak Maarif Emirliklerinin tesis edilmesi de eğitimdeki yerleşme çabalarındandır (Bozan, 2003).

Türkiye’de 1960’lı yıllarla birlikte eğitimde yerleşmenin sağlanması konusunda Barker Raporu, Merkezi Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi (MEHTAP), Kamu Yönetimi Araştırması (KAYA) Raporu ve Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD) tarafından hazırlanan “Türkiye’de Eğitim Raporu” gibi çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası tarafından 1951 yılında yayınlanan Barker Raporunda, mahalli cemaatlerin eğitimin finansmanında daha çok sorumluluk alabileceği ifade edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’nun kararıyla 1962-1962 yıllarında sürdürülen MEHTAP ile kamu yönetiminde verimliliğin artırılmasının yolları ortaya konmuştur. Kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesi için 1988-1991 yılları arasında yapılan araştırmalar sonucunda hazırlanan KAYA Raporu ise yetki ve kaynakların dengesiz bir şekilde dağılımına dikkat çekmiştir (Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü [TODAİE], 1966, 1991). TÜSİAD tarafından yapılan “Türkiye’de Eğitim Raporu” (1990) adlı çalışmada merkezi yönetim, eğitim sistemini olumsuz şekilde etkileyen en önemli unsur olarak gösterilmiştir. Eğitimin mevcut sorunlarının çözümünde yerleşmenin idari, mali ve teknik avantajlar sağlayacağı ileri sürülmüştür (Bucak, 2000).

Planlı döneme geçişle birlikte ülkemizde 5 yıllık kalkınma planları hazırlanmaya başlanmıştır. Bu planlarda yerleşmeyle alakalı görüşlere ilk kez 5. Kalkınma Planında yer verilmiştir. Beşinci Kalkınma Planında merkezi yönetimin iş yükünü hafifletilmesi için yerel yönetimlerin sorumluluklarının artırılması önerilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1985). Daha sonraki kalkınma planlarında da yerleşmeye ilişkin görüşler yer almıştır. Eğitimin finansmanında vakıf, kişi ve kuruluşlarının katkılarının artırılmasına yönelik politikaların geliştirilmesi, Milli Eğitim Bakanlığının üst düzey bir karar organı haline dönüştürülerek yetki ve sorumluluklarının taşra birimlerine ve yerel yönetimlere kaydırılması, eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılmasında merkezi idarenin yanında yerel bazdaki paydaşların da katkısının sağlanmasının gerekliliği bu görüşlerden birkaçıdır (DPT, 1989, 1995, 2000, 2007).

Türk eğitim sisteminde uygulanması faydalı olacak nitelikteki tavsiyelerin yapıldığı Milli Eğitim Şuralarında da yerleşmeye dair görüşler dile getirilmiştir. Özellikle 15. Milli Eğitim Şurası’nda (1996) yerleşme konusu detaylı olarak ele alınmıştır. Burada öğretmenlerin istihdamında yerel yönetimlerin söz sahibi olması, eğitimin finansmanı konusunda yeni kaynakların bulunması, eğitimin yönetiminde tüm paydaşların söz sahibi olması, okul bazlı bütçeleme oluşturulması gibi konulara değinilmiştir. 17. Milli Eğitim Şurası’nda (2006) ise okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında yerel yönetimler, il özel idareleri, kamu iktisadi teşekkülleri, vakıflar ve özel okulların teşvik edilmesi önerilmiştir.

Sonuç olarak merkeziyetçiliğin hakim paradigma olarak hüküm sürdüğü Türkiye’de yerleşmenin yetki genişliği ve yetki devri türlerine örnek gösterilebilecek adımların atıldığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı il ve ilçelerdeki Milli Eğitim Müdürlükleri ile yarı özerk bir kurum olan Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) eğitime yön veren kurumlar olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Ancak yerleşme bağlamında başta özel okullar olmak üzere yerel yönetimler ve vakıflar da eğitim sisteminin önemli paydaşları olarak hizmet vermektedirler.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Neo-liberal politikaların etkisiyle devletlerin kamu yönetimi açısından küçülmesi eğitim reformlarında yerelleşme mefhumunun popüleritesini artırmıştır. Bu bağlamda eğitim yönetiminin unsurlarını oluşturan yönetim, teftiş, planlama ve ekonomi gibi konularda merkezi hükümetler yetki ve sorumluluklarını yerel yönetimlere ve okullara aktarmaya başlamıştır. Sorumlulukların aktarımı sonrasında eğitim konusunda farklı kesimlerin katılımlarıyla demokratik bir yapının oluşturulması ana hedeflerden biri haline gelmiştir (Lewis ve Naidoo, 2004). Bu hedefle birlikte bireylerin yönetime yakınlaşacağı, hesap verilebilirliğin sağlanabileceği ve demokrasinin güçleneceği düşünülmektedir (Vincent, 1996). Türkiye’de yıllardır sürdürülen merkeziyetçi yönetim yapısı yukarıda sözü edilen hedefleri gerçekleştirilmede başarısız olduğu için iş başına geçen hükümetler tarafından bu konu sürekli olarak gündeme getirilmektedir (Mukul ve Sarı, 2009). Ancak yerelleşme konusundaki yanlış algıların egemenliği bu konuda esaslı bir çözümün elde edilemeyeşine neden olmaktadır.

Türkiye’de öğretim programları, ders kitapları, öğretmen kılavuz kitapları, okutulacak dersler ve saatleri gibi eğitime dair tüm meselelerde karar organı Milli Eğitim Bakanlığı’dır. Bu uygulamalar Taylorizm ile Klasik Yönetim anlayışlarının eğitim sistemimizde hakim paradigma olarak yaşadıklarının göstergeleridir (Peker, 1995). Japonya’da program geliştirme ve uygulama süreçlerinde ülkemizdekine benzer bir durum söz konusudur. Ancak bu ülkede programlarla alakalı her okulda çalıştayların düzenleniyor olması öğretmenlerin görüşlerinin de önemsendiğini ortaya koymaktadır. Oysaki Türkiye’de karar alma süreçlerinde öğretmenlerin görüşlerinin çok da hesaba katılmadığı ortadadır. Alman, Amerikan ve İspanyol eğitim sistemlerine bakıldığında ise merkezi yönetimin ana politikaların dışındaki konuları yerel yönetimlere bıraktıkları görülmektedir. Böylelikle bölgesel özelliklere göre politika geliştirmek mümkün hale gelmektedir. Bu açıdan Türkiye’de yönetsel yapının restorasyonu, bakanlığın yoğun iş yükünden kurtulmasını ve alınan kararların bölgesel sorunları çözebilecek niteliğe kavuşmasını sağlayabilir.

Katılım neo-liberal yaklaşımların eğitimden beklentileri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Türkiye’de okul-aile birlikleri bu beklentileri gerçekleştirmek için kurulmuşlardır. Ancak bu birliklerin büyük çoğunun resmiyette kurulduğu ve herhangi bir işlevinin olmadığı ortadadır. ABD, İngiltere, Almanya, İspanya gibi ülkelerde veliler okul yönetimine etkin bir şekilde katıldıkları gibi okul yöneticilerinin seçiminde de söz sahibidirler. Bu bağlamda Türkiye’de insanların ve kurumların demokrasi şuurunun sözü edilen ülkelerin düzeyine çıkarılmasının yolları aranmalıdır.

Türkiye’de eğitimin finansmanında kullanılan kaynaklar çeşitlilik göstermektedir. Bu kaynakları Koç (2007) şu şekilde sıralamaktadır: Genel bütçeden ayrılan paylar, Eğitime katkı payı (ilköğretim, 4306 sayılı Yasa gereğince), Öğrenci katkı payı (Yükseköğretim, 2547 sayılı Yasa gereğince), Çıraklık ve Mesleki-Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu gelirlerinden ayrılan paylar (3308 sayılı Yasa gereğince), Eğitim, gençlik, spor hizmetleri vergisi (3412 sayılı Yasa gereğince), Döner sermaye işletmelerinden sağlanan gelirler, Dernek gelirleri (okul yaptırma, öğrenci koruma dernekleri vb), İl özel idareleri bütçesinden ayrılan paylar, Halk (kişi ve kuruluşlar) katkıları-bağışlar, Dış ülke ve kuruluşlardan sağlanan krediler, burslar ve bağışlar. Merkezi yönetim bütçesine bakıldığında 2018 yılında merkezi bütçenin yüzde 12,13’ünün eğitime ayrıldığı görülmektedir. MEB bütçesinin milli gelire olan oranı ise 2018 yılında yüzde 2,69 seviyesindedir (Eğitimsen, 2017). MEB için ayrılan bütçenin büyük bir miktarının personel maaşlarına gitmesi okulları çeşitli amaçlarla öğrencilerden para toplamaya itmektedir (Keskin, 2008). Araştırma kapsamında incelenen Almanya, ABD, Japonya ve İspanya’da ise finansman konusunda merkezi hükümete yerel yönetimlerin ve özel kurumların destek olduğu görülmektedir. Türkiye’de de benzer bir yapının kurulması bakanlığın bütçesinin farklı alanlarda kullanılmasının yolunu açacaktır. Ayrıca böylelikle okul yöneticileri kaynak bulma derdinden kurtulmuş olacaktır.

Türkiye’de öğretmen yetiştirme görevi YÖK bünyesindeki eğitim fakültelerine ve öğretmen atama görevi MEB’e verilmiştir. Öğretmenlik programları başarıyla bitiren öğretmen adayları Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından hazırlanan Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) olarak adlandırılan çoktan seçmeli bir sınava girmektedirler. Bu sınavın dışında son yıllarda sözlü mülakat sınavı da öğretmen seçiminde belirleyici rol oynamaktadır. Araştırma kapsamında incelenen ülkelerden Almanya ve Japonya’da da buna benzer sınavların yapıldığı görülmektedir. Ayrıca öğretmen seçiminde yetkinin genellikle yerel yönetimlerde olduğu gözlenmektedir. Bu uygulama bölgesel ihtiyaçlara göre öğretmen seçebilme konusunda avantaj sağlayabilir. Böylelikle öğretmen adayları da çalışmak istedikleri bölgelerde hizmet vererek daha verimli olabilirler.

Dünya ülkelerindeki yerelleşme uygulamaları incelendiğinde, söz konusu ülkelerdeki yerel yönetimlerin Türkiye’dekilere göre daha geniş yetkilere ve mali güce sahip oldukları görülmektedir. Bunun yanında eğitim kurumlarının karar süreçlerinde, gerek yerel yönetimlerin gerekse yakın çevrede bulunan diğer paydaşların aktif bir şekilde yer aldığı göze çarpmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de eğitimde yerelleşmenin sağlanabilmesi adına öncelikle yerel yönetimlerin güçlendirilmesine ve okulların karar süreçlerinde yerel yönetimlerin katılımının artırılmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Yerelleşmeyle ilgili dünya ülkelerindeki uygulamalara yer vererek ülkemiz için uygulanabilir önerilerde bulunmayı amaçlayan bu çalışmada, yerelleşmenin eğitim açısından birtakım avantajlarının olduğu ve ülkemizin bu yöndeki reformlara ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu reformların eğitim yönetimi sürecinde liderlerin işlerini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Böylelikle eğitim liderleri kararlarını daha hızlı bir şekilde alabilecek ve değişen koşullara göre kararlarını revize edebileceklerdir.

Kaynakça

- Akyol, A.(2001). *Amerikan eğitim sistemi üzerine bir inceleme*. Ankara: MEB Yayınları.
- Al, H. (2002). *Bilgi toplumu ve kamu yönetiminde paradigma değişimi*. Ankara: Bilim adamı Yayınları.
- Başar, E. (2004). *Milli Eğitim Bakanlarının eğitim faaliyetleri (1920-1960)*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Bozan, M. (2002). *Merkeziyetçi yönetimden yerinden yönetime geçişte alternatif yaklaşımlar MEB Örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Bucak, E. B. (2000). *Eğitimde yerelleşme*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bumin, K.(2010). *Demokrasi arayışında kent*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Can, H. & Tecer, M. (1979). *İşletme yönetimi*. Ankara: Doğan Basımevi.
- Canan, K. (2008). *Avrupa birliğine uyum sürecinde Türkiye’de yerelleşme ve bölgeselleşme politikaları*. Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Çınkır, Ş. (2002). Eğitim yönetiminde yerelleşmenin üstünlükleri ve sakıncaları. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 100–110.
- Delgado, A. (1999). *Developments in teacher education in Spain (1995-1998)*. TNTEE Publications. V.2, Nr.2.
- Demirci, A. (2005). *ABD’de eğitim sistemi ve coğrafya öğretimi*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- DPT. (1985). Beşinci beş yıllık kalkınma planı 1985-1989. Erişim: <http://www.kalkinma.gov.tr>, 3 Mayıs 2018.

- DPT. (1989). Altıncı beş yıllık kalkınma planı 1990-1994. Erişim: <http://www.kalkinma.gov.tr>, 3 Mayıs 2018.
- DPT. (1995). Yedinci beş yıllık kalkınma planı 1996-2000. Erişim: <http://www.kalkinma.gov.tr>, 3 Mayıs 2018.
- DPT. (2000). Sekizinci beş yıllık kalkınma planı 2001-2005. Erişim: <http://www.kalkinma.gov.tr>, 3 Mayıs 2018.
- DPT. (2007). Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planı 2007-2013. Erişim: <http://www.kalkinma.gov.tr>, 3 Mayıs 2018.
- Eğitimsen. (2017). *Web bülteni*. Erişim: <http://egitimsen.org.tr>, 7 Mayıs 2018.
- Erden, A. (2009). İspanya eğitim sistemi. Balcı, A. (Ed.). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri* (s.269-292) içinde. 2. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (2003). *Eğitimde değişim yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Eren, E. (2011). *Yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ergun, T. & Polatoğlu, A. (1988). *Kamu yönetimine giriş*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Güçlü N. & Bayrakçı M. (2004). Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ve hiç bir çocuğun eğitimsiz kalmaması reformu. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 51-64.
- Gülcan, M.G. (2005). *AB ve eğitim süreci*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güven, İ. (2003). 1940'dan Günümüze öğretmenlerin ekonomik sorunlarının tarihsel analizi. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı 160.
- Harmancı, F.M. (2009). Amerika Birleşik Devletleri eğitim sistemi. Balcı, A. (Ed.). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri* (s.29-44) içinde. 2. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Hesapçıoğlu, M. & İnandı, Y. (2004). Avrupa Birliği ülkeleri eğitim sistemi ile Türk eğitim sisteminde eğitimin finansmanı. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20 (20), 53-72.
- İlmoğlu, İ. (2014). *Eğitimin yerelleşmesi aracılığıyla yerel birimlerin Türk eğitim sistemine etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Karip, E. (2005). Yönetim biliminin alanı ve kapsamı. Y. Özden. (Ed.), *Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı* (s.4-38) içinde. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Keskin, N. E. (2008). Dünya Bankası ve eğitimde yerelleşme: Kamu okullarında işletmecilik. *Küreselleşme ve Demokratikleşme Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı* (s. 617-624). Antalya: Akdeniz Üniversitesi İİBF Yayını.
- Koç, H. (2007). Eğitim sisteminin finansmanı. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 29, 39-50.
- Koçer, H. A. (1991). *Türkiye'de modern eğitimin doğuşu ve gelişimi (1773-1923)*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Lewis, G.S & Naidoo, J.(2004). Whose theory of participation? School governance policy and practice in South Africa. *Current Issue in Comparative Education*, 6:100-112.
- MacDonald, B. (1999). How education became nobody's business. U. Khan (Ed.). *Participation Beyond the Ballot Box: European Case Studies in State-Citizen Political Dialogue* (pp. 20-36). London: UCL Pres.
- Kantos, Z.E. (2013). Federal Almanya Cumhuriyeti eğitim sistemi. Balcı, A. (Ed.). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri* (s.49-68) içinde. 4. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kurt, T. (2006). Eğitim yönetiminde yerelleşme eğilimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 61-72.

- McGinn, N. & Welsh, T. (1999). *Decentralization of education: Why, when, what and how?* Paris: UNESCO.
- MEB. (1996). 15. Milli Eğitim Şurası. Erişim: <https://ttkb.meb.gov.tr>, 2 Mayıs 2018.
- MEB. (2006). 17. Milli Eğitim Şurası. Erişim: <https://ttkb.meb.gov.tr>, 2 Mayıs 2018.
- Mukul, İ. ve Sarı, S. (2009). Türkiye’de neoliberal eğitimin coğrafya ders kitaplarına yansımaları. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 7(26), 129-144.
- Mutlu, A. (2006). Eğitim ve sağlık hizmetlerinin desantralizasyonu. A. Güner & S. Yılmaz, (Ed.). *Mali yerelleşme: Teori ve uygulama üzerine yazılar*, Güncel Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul.
- Nişancı, Z. N. (2015). Geçmişten günümüze yönetim düşüncesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13 (25), 257-294.
- Ökmen, M. (2005). Küreselleşme sürecinde yerelleşme eğilimleri ve yerel yönetimler. M.Köseçik & H.Özgür. (Ed.), *Yerel Yönetim Yazıları-1: Reform* (s. 539-564). Ankara: Nobel Yayınları.
- Özdemir, M. (2011). Kamu yönetimi ve işletme yönetimi arakesitinde bir bilim: Eğitim yönetimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 44 (2), 29-42.
- Özgen, V. (2011). *Eğitim hizmetlerinde yerelleşme ve hizmet kalitesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Öztürk, C. (2016). *Kamu yönetiminde stratejik yaklaşımlar*. Ankara: Sage Yayıncılık.
- Peker, Ö. (1995). Eğitimin yerelleşmesi ya da özerkleşmesi. *Amme İdaresi Dergisi*, 28(3), 31-43.
- Pektaş, E.K. (1997). *Büyük kent belediyelerinin eğitim ve kültür hizmetlerine siyasal parti ideolojilerinin yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Sağlam, M. (1999). *Avrupa ülkelerinin eğitim sistemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sağlam, M. & Kürüm, D. (2005). Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinde öğretmen eğitiminde yapısal düzenlemeler ve öğretmen adaylarının seçimi. *Milli Eğitim*, 167, 53-70.
- Simon, H.A., Smithburg, D.W. & Thompson, V.A. (1985). *Kamu yönetimi* (C. Mıhçıoğlu, Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Sözer, E. (1997). *Üç Avrupa ülkesinde eğitim Almanya, Danimarka ve Fransa eğitim sistemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şişman, M. & Turan, S. (2003). Eğitimde yerelleşme ve demokratikleşme çabaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 9(2), 300-315.
- Taşçı, H. (2008). *Yerel yöneticiler ve okul yöneticilerinin eğitimde yerelleşmeye ilişkin kendilerini hazır görme durumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Tekdere, M. (2013). *Eğitim hizmetlerinin yerelleşmesinin ekonomik, sosyal ve siyasi boyutları: Türkiye’de uygulanabilirliği*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Telci, A.M. (2009). Japonya eğitim sistemi. Balcı, A. (Ed.). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri* (s.347-362) içinde. 2. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- TODAİE (1966). *Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP)*. Erişim: <http://www.todaie.edu.tr>, 5 Mayıs 2018.
- TODAİE (1966). *Kamu Yönetimi Araştırması (KAYA)*. Erişim: <http://www.todaie.edu.tr>, 6 Mayıs 2018.
- Toffler, A. (2008). *Üçüncü dalga* (S. Yeniçeri, Çev.). İstanbul: Koridor Yayıncılık.
- Tortop, N. (1990). *Yönetim biliminin temel ilkeleri*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Türkoğlu, A. (1998). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. Adana: Baki Kitabevi.

Eğitim Örgütlerinde Yerelleşme

Deniz GÖRGÜLÜ

Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (1951). *Kalkınma planı için tahlil ve tavsiyeler*. Ankara: Akın Matbaası.

Ültanır, G. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim bilimi: Kuram ve teknikler*. Ankara: Eylül Yayınları.

Vincent, C. (1996). *Parents and teachers: power and participation*. Falmer Press.

Yüksel, M. (2001). *Küreselleşme, ulusal hukuk ve Türkiye*. Ankara: Siyasal Kitabevi.